

LA TARTRANA

butlletí de règim interior del
centre d'estudis
d'altafulla

RECULL DE COSES NOSTRES

altafulla, NOVEMBRE DEL 1982

nº 19

ELS BITLLETS DE L'AJUNTAMENT REPUBLICÀ D'ALTAFULLA

Així com les monedes es coneixen des que foren introduïdes pels grecs vers la fi del segle VIII a. C., l'origen dels bitllets és molt més proper a nosaltres, podent-se datar els primers al segle XVII (1609, Banc d'Amsterdam, 1656, el banquer suec Palmstruch i 1694, Bank of England); "els comerciants dipositaven llurs monedes a les mans dels banquers, els quals lliuraven, en canvi, certificats de garantia al portador"⁽¹⁾. Aquests certificats anaren fent-se cada camí més nombrosos i circulaven tant o més que les monedes, i en arribar el segle XIX aquests bitllets de banc eren generalment acceptats. Però no fou fins la primera Guerra Mundial, i sobretot després de la crisi de l'any 1929 que els bitllets foren obligatoris.

En els nostres dies l'emissió de bitllets és monopoli exclusiu dels bancs centrals dels estats, però hi ha hagut èpoques en que, per diverses circumstàncies, d'altres organismes se n'han fet càrrec.

Un dels casos més recents el tenim a final de la dècada dels seixanta en que algunes entitats d'estalvi i alguns botiguers feren circular vals-moneda degut a l'escassetat de moneda fraccionària, éssent la pesseta i el duro els valors més freqüents. Però quan aquesta circulació de bitllets fou més nombrosa va ser durant la darrera Guerra Civil.

En aquells anys de 1936-1938 arreu de l'estat espanyol es varen emetre bitllets, però allà on se'n feren més fou a Catalunya. La Generalitat, per la seva banda emeté bitllets i bons de 10 Pts, 5 Pts, 2,5 Pts, i de 15 i 10 cèntims. Deixant de banda els que varen fer córrer sindicats, cooperatives, col·lectivitats, ateneus, caixes rurals, empreses, etc., sis-cents cinquanta-set ajuntaments catalans en feren imprémer, arribant-se a la quantitat de dues mil vuit-centes trenta-nou emissions diferents.⁽²⁾ Els bitllets més corrents eren els de 25 cèntims, 50 cts. i 1 pesseta, però també se'n varen fer de 5 Cts, 10 Cts., 15 Cts., 20 Cts., 35 Cts., 1,5 Pts, 2 Pts, 5 Pts, 10 Pts, 25 Pts i 50 Pts, si be d'aquests tres darrers, i dels de 20 Cts., 1,5 Ptes., 35 Cts., i 5 Pts, se'n feren poquíssimes emissions. (Sembla ser que a Tivissa es va fer també una emissió de bitllets de 100 Ptes.).

A la comarca del Tarragonès es varen fer 77 emissions, 3 de bitllets de 5 Cts., 4 de 10 Cts., 18 de 25 Cts., 21 de 50 Cts., 30 d'1 Pta. i 1 de 2 Pts, destacant el Morell i la Riera amb 11 i 9 emissions, respectivament, com a màximes i la Nou amb una sola emissió i Bonastre, la Pobla de Mafumet, Puigdelfí i Vila-Seca amb dues, com a mínimes.

	5Cts	10Cts	25Cts	50Cts	1 Pta.	2 Ptes.	TOTAL
ALTAFULLA			I	I	II		4
BONASTRE			I		I		2
LA CANONJA	I			I	I		3
EL CATLLAR				I	II		3
CONSTANTI			I	II	II		5
CREIXELL DE MAR			I	I	I		3
ELS GARIDELLS							-
EL MORELL	II	I	II	II	III	I	11
LA NOU DE GAIA					I		1
ELS PALLARESOS							-
PERAFORT			I	I	I		3
LA POBLA DE MAFUMET				I	I		2
LA POBLA DE MONTORNES			I	II	III		6
PUIGDELFI				I	I		2
RENAU							-
LA RIERA		I	III	II	III		9
RODA DE BERA			II	I	II		5
SALOMO		I	I	I	I		4
LA SECUITA							-
TARRAGONA		I	I		I		3
TORREDEMBARRA			I	I	I		3
VESPELLA							-
VILALLONGA DEL CAMP			II	II	II		6
VILA-SECA DE SOLCINA				I	I		2
T O T A L	3	4	18	21	30	1	77

emissions de bitllets a la comarca del Tarragonès

Altafulla no podia ser diferent a les poblacions veïnes, car el mal era general. L'Ajuntament republicà d'Altafulla es fa ressò del problema local en la seva sessió del 17 de maig de 1937. Transcrivim a continuació el paràgraf de l'acta que fa referència al tema:

"A proposta de la comissió de Finances s'acorda per unanimitat, en vista de les dificultats que es presenten per a la compra-venda, degut a l'escassetat de moneda fraccionària, que l'Ajuntament posi en circulació vals d'1 Pta. i de 50 cèntims fins a un import màxim de 2.000 ptes., retirant llur equivalència en paper moneda de l'Estat o Generalitat, per respondre en tot moment de l'import dels vals".

Aquests bitllets es feren imprimir a la impremta Sugrañes i Cia de Tarragona. Allà hem anat intentant trobar algun document que ens revelés quina quantitat exacta se va fer de cada valor, però degut a circumstàncies internes d'aquell establiment no ens han pogut facilitar cap dada. Això no vol dir que un altre dia no es puguin obtenir, si ells poden arribar a localitzar algun albarà o d'altres justificants per l'estil.

La primera emissió de bitllets de l'Ajuntament altafullenc sembla que anava sense datar, encara que no hem pogut verificar aquest extrem en no haver trobat cap bitllet malgrat els nostres esforços. Medien 41 x 75 mm. tant els de dos rals com els d'1 pesseta.

Però la solució donada al problema no podia ser definitiva. La quantitat de la tirada era molt limitada i això va fer que el paper es fes malbé aviat en canviar sovint de mans. Aquesta situació resta ben reflectida a l'acta de la sessió de 20 de novembre del mateix 1937:

"Seguidament a proposta de la comissió de Finances i tenint en compte que els vals moneda municipals emesos per acord del 17 de maig últim, estan rebregats, bruts i inservibles, s'acorda per unanimitat:

primer: Retirar de la circulació els vals-moneda de l'esmentada emissió.

segon: Substituir els mateixos per una nova emissió de bitllets moneda de a una pesseta i de a 25 cèntims numerats correlativament i en quantitat de 6000 de pesseta i 8000 de 25 cèntims; portaran l'estampilla de l'alcalde i del dipositari!"

tercer: Concedir un termini que acabarà el 28 de febrer de 1938 per efectuar el canvi, transcorregut el qual quedaran nuls i sense efecte els vals-moneda de a pta. i 50 cèntims de l'emissió del 17 de maig.

quart: Al retirar de la circulació l'emissió acordada avui, es concediran com a mínim trenta dies per efectuar el canvi de l'import del paper moneda amb l'equivalència en paper de l'estat".

Els bitllets en qüestió anaven signats per Lluís Punsoda i Marquès -l'alcalde- i per Enric Vallvé i Llorens -el dipositari.

L'Enric Vallvé, més conegut com "Pegot", o "Enric de la Felipa", és l'únic supervivent d'aquell ajuntament republicà. Ell va ser el que va anar a la impremta a Tarragona i va triar el model que volia per als bitllets altafullencs, perquè va ser el que li va agradar més segons em contà en repetides ocasions aquest estiu passat. I es dol de no tenir cap bitllet després de ser ell un dels dos signants. M'ensenyà també amb orgull un exemplar de la revista "La Actualidad Española" on hi ha un extens article sobre els bitllets de la república, on hi surt retratat el d'1 Pta. de l'Ajuntament d'Altafulla.

Tant el de 25 Cts. com el d'1 Pta. porten la data de la sessió en que fou aprovada la seva emissió, el 20 de novembre del 1937, i fan 55 x 92 mm. el primer i 62 x 104 mm. el segon; el dibuix és el mateix, variant només els colors: verdós amb diferents intensitats el d'un ral i groc-marronós el de pesseta.

La vida d'aquests vals-moneda també fou curta, tot i que superà la de la primera emissió. El 21 d'agost de 1938, en una sessió, i "A proposta de la comissió de Finances, s'acorda que transcorregut el dia 30 de setembre proper, no es reemborsarà l'import del paper moneda emès per aquest Ajuntament. A tal efecte s'acorda publicar un ban per a general coneixement".

L'existència, doncs, d'aquests bitllets, fou ben efímera, no arribant als disset mesos. Tanmateix, han arribat fins els nostres dies en notable quantitat, sobretot els de la segona emissió. I això és ben fàcil d'entendre. Els que es varen fer primer van ser pocs, i

en sortir els segons i la gent tenir l'oportunitat de descanviar-los, la immensa majoria no s'ho pensà gaire i lliurà els vells a l'ajuntament, a les dependències del qual s'estigueren, junt amb els que es recolliren de la darrera emissió més tard; després, i segons he sentit a dir a més d'una persona, foren cremats junt amb d'altres papers (ningú m'ha sabut especificar quins) a la plaça del Pou. Però a la segona tirada es varen fer catorze mil bitllets, amb la qual cosa sempre hi havia més possibilitats de què alguns quedessin per les cases oblidats per algun racó de calaix. Això i algunes altres possibles causes -que ignoro-, afegint-hi també els despistats que quan se'n van donar compte ja els hi havia passat el plaç, fa que avui se'n conservin alguns a força cases del poble. I com que un pic van deixar de tenir la funció per la qual havien estat creats també van perdre el seu valor, la canalla hi jugava com si fossin cromos, sense donar-los-hi cap mena d'importància, segons testimonis directes que he pogut recollir.

Gràcies al que deia més amunt i a la generositat d'algunes persones, avui tinc -i tenim-la satisfacció de poder-los contemplar. M'explicaré: Hi ha hagut una persona de la nostra vila que ha volgut obsequiar-nos amb bitllets de la república de l'ajuntament altafullenc. Les dues úniques condicions han estat que silenciés per sempre el seu nom i que escrivís una Tartrana per poder-hi adjuntar el bitllet d'un ral que regalava. La Tartrana està aquí i el bitllet sota d'aquestes ratlles. En el nom del Centre d'Estudis d'Altafulla i en el meu propi donem les gràcies a aquesta persona tan generosa i esperem que tots plegats sabreu apreciar el detall i valorar-lo com cal.

Passa una cosa, però, i és que no n'hi ha per a tots, encara que només en falten deu o dotze. Però això no és problema; creiem que la solució triada és prou justa: Tots els socis el rebran sense excepció, i els que no són socis i el Centre d'Estudis els obsequia amb la Tartrana, poden tenir la certesa que n'entrarà un mínim d'un per casa, restringint només en aquells casos que la reben dos o tres germans. Entesos? Esperem que ho entendreu, perquè el que hem pretès és escampar-ho com més millor.

No voldria acabar sense fer una crida: Si hi ha algú o sabeu d'algú que tingui algun bitllet de la primera emissió, deixeu-nos-el veure o fotocopiar per a l'Arxiu del Centre d'Estudis. Agraïts.

joan carnicer i torrent.

(1) Francesc Artal i Vidal, "Gran Enciclopèdia Catalana, volum 3, pàgina 590.

(2) Aquestes dades, junt amb les de la gràfica de la pàgina 62 han estat extretes practicant un buidat del "Catàleg de Bitllets dels Ajuntaments Catalans, 1936-1938", de David Abelló i Sabaté i Joan Viñas i Riera (Barcelona 1981).

LA TARTRANA

informa:

El dia 11 de novembre d'enguany, diada de Sant Martí, Festa Major nostra, es commemoren els 25 anys de la inauguració del grup d'escoles estatals Teresa Manero.

Des d'aquell ja llunyà 1957 han passat molts alumnes per les escoles, i ben segur que n'hi hauria força que podrien explicar vivències que seria interessant conèixer.

Els maldecaps que van arribar a passar els altafullencs des que va néixer la idea fins que es va poder veure l'obra acabada ja els recull LA TARTRANA núm. 2 i també el llibre ESTUDIS ALTAFULLENCES 4 mercès a un treball del Francesc Blanch Cañellas (a) Fontxo. El que caldria ara, doncs, seria un recull de casos i coses que han passat durant aquest quart de segle. Qui s'anima a fer-ho té les portes de LA TARTRANA obertes.

En relació amb aquesta commemoració, alguns alumnes ens han contat que les dues aules dels més grans estan preparant un treball que els hi han proposat els mestres. Han format els seus grups i van per aquí i per allà demanant dades i fent preguntes a tothom per poder confegir-lo. Esperem que quan aquests treballs estiguin escrits i lliurats als mestres en poguem obtenir alguns per tal de poder-los reproduir a LA TARTRANA.

Aquests és almenys el nostre propòsit, que esperem aconseguir, i la nostra petita contribució a tal commemoració i a divulgar el que fan els nostres escolars.

parlem del temps...

REGISTRO DE DATOS

Hora 12 Mes OCTUBRE Año 1982

Día	TEMPERATURAS (°C)				HUMEDAD %	VIENTO		PRESION mb	PRECIPITACION mm
	Máx.	Mín.	Seco	Húmedo		Direcci. (grados)	Fuerza (nudos)		
	T _M	T _m	T _s	T _n	H	D	F	P	RR
1	27	20			77	SSO	15	1018	
2	27	19			84	-		1017	
3	27	18			90	-		1022	
4	25	10			77	-		1020	
5	25	16			83	-		1016	0'1
6	25	25			77	-		1016	1'2
7	25	14			77	E	15	1018	
8	26	11			75	NNO	10	1018	
9	25	11			83	OON	10	1019	
10	25	11			83	NE	15	1019	26
Total									
11	24	18			75	SSO	15	1021	
12	25	19			82	-		1017	
13	30	22			78	NNO	10	1012	
14	28	22			83	NNO	10	1016	
15	25	24			90	SSO	15	1020	
16	31	18			82	SSO	10	1020	
17	25	12			84	SSO	15	1027	1
18	26	17			91	-		1026	
19	25	19			90	EEW	35	1020	171'-
20	25	19			90	EEW	15	1020	
Total									
21	25	15			100	ES	15	1018	1'2
22	20	18			90	SSO	20	1014	93'-
23	18	10			77	NNO	15	1019	30'5
24	18	11			83	NE	15	1023	
25	22	18			100	-		1022	
26	25	18			91	SSO	10	1022	
27	22	18			75	-		1022	
28	20	18			75	-		1024	
29	24	12			83	-		1024	
30	25	20			82	-		1026	
31	24	12			92	-		1024	
Total									324 litros
Total mensual									
Media mensual	25'2	16'6							

bodel, s. a. Material didáctico y equipamientos

dades facilitades per les escoles